

Напрям 3. Романські, германські та інші мови і література

КОНФІГУРАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ ЕПТОНІМІВ О. ВАЙЛДА В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Онiщенко Н.А.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри німецької філології та перекладу

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна

«Жива мова – це частина екосистеми, вона потрібна для творчого діалогу людини і природи» [2, с. 97] – такий постулат є вихідним для еколінгвістики, одного з сучасних напрямів розвитку мовознавства. Започаткований Е. Хаугеном у 70-і роки 20-го століття, він виходить з положення, що мови фактично можна порівняти з представниками флори та фауни, тому що вони так само мають ареали існування, певний статус та конкурують між собою. Головне у цьому порівнянні – здатність мови народжуватися, розвиватися, змінюватися та вмирати у взаємозв'язку з оточенням. А. Філл у другому розділі свого «Вступу до еколінгвістики» [4] досліджує взаємовплив мов та діалектів на прикладі як окремих носіїв мови, так і мовних спільнот. Науковець включає до кола інтересів еколінгвістики такі питання: мовні зміни та мовні контакти, витіснення рідких мов більш розповсюдженими, вимирання та виживання мов, що знаходяться під загрозою, елімінація мовних меншин, білінгвізм та засвоєння мови, мовні маніпуляції при вирішенні екологічних проблем, лінгвістична конфліктологія.

З огляду на перспективи наукового погляду на мовні явища виділяються інтра-, інтер- та транслінгвальний підходи [1, URL]. Останній покликаний з'ясувати особливості використання мовних одиниць, засобів, реалій однієї мови, культури в контексті іншої мови, що належить до іншої культури в художній літературі, фольклорі, публіцистиці. Окремим аспектом транслінгвальної еколінгвістики є специфіка цитування іноземних мікротекстів, їх адаптація в іншомовному середовищі.

До числа найбільш цитованих німецькою мовою зарубіжних авторів належить Оскар Вайлд, британський драматург, поет, прозаїк та критик, найбільш відомий своїми п'єсами, повними парадоксів та афоризмів. У провідних друкованих та електронних німецькомовних джерелах афоризмів та крилатих виразів зафіксовано понад 300 цитат письменника.

Причини укорінення цитат О. Вайлда в німецькомовній лінгвокультурі розподіляємо на три групи: культурологічні, концептуальні та мовні.

1) до культурологічних належить, зокрема, специфіка реценції особистості і творчості О. Вайлда в німецькомовних країнах, яка відрізнялася від британської. Так, сатиричні «комедії суспільства» (наприклад, «Як важливо бути серйозним») майже не знайшли відгуку в Німеччині, де Вайлд сприймався насамперед як автор «Саломеї» [5, с. 21]

2) концептуальні причини полягають у відповідності концептосфери цитат О. Вайлда конфігурації загальної концептосфери німецькомовної афористики (див. [3]). Кількісне розподілення концептуальних домінант у німецькомовному цитатному масиві О. Вайлда представлено на Рисунку 1:

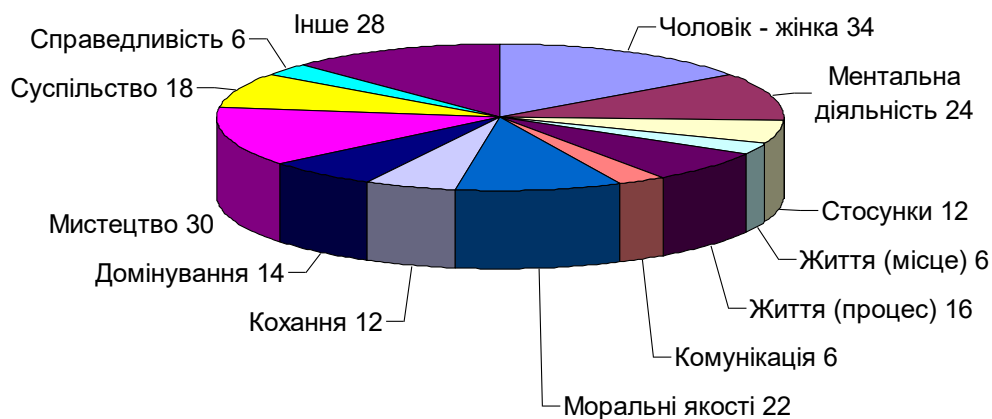

Рис. 1. Кількісні характеристики ключових концептів афоризмів О. Вайлда, зафіксованих німецькомовними джерелами

3) мовні причини полягають в особливостях вибору мовних засобів, якими перекладено афористичні вирази О. Вайлда німецькою. Серед них провідна роль належить різним засобам передачі мовної гри: багатозначність омонімія, паронімія, паралелізм. Останній є провідним в афористичному масиві О. Вайлда, наприклад:

Alle Frauen werden wie ihre Mütter, das ist ihre Tragödie. Kein Mann wird wie seine Mutter, das ist seine Tragödie. – Ernst muss man sein, 1. Akt / Algernon

Die einzige Art, sich einer Frau gegenüber zu verhalten, ist, sie zu lieben, wenn sie hübsch ist, und eine andere Frau, wenn sie es nicht ist. – Ernst muss man sein, 1. Akt / Algernon

Таким чином, цитати (афоризми, крилаті вислови) іншомовного походження в німецькій мові можуть бути дослідженими в еколінгвістичній парадигмі на предмет механізмів, що впливають на процес адаптації цитат у новому середовищі.

Література:

1. Бернацкая А.А. О трех аспектах экологии языка/ А.А. Бернацкая. – Режим доступа: <http://www.russian.slavica.org/article433.html>
2. Бессмельцева О.В. Язык и воспитание личности / О.В. Бессмельцева // Экология языка на перекрестке наук: материалы 2-й международной научной конференции: в 2 ч. Ч. 2 / под ред. д-ра филол. наук, проф. Н.Н. Белозеровой. – Тюмень : Изд-во ТюмГУ, 2012. – С. 91–99.
3. Оніщенко Н.А. Афористика як мовленнєвий жанр і концептосфера / Н.А. Оніщенко // Наукові записки. Серія Філологічні науки (мовознавство) : У 5 ч. – Випуск 75(3). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Вінниченка, 2008. – С.293–297.
4. Fill A. Ökologuistik. Eine Einführung [Text] / A. Fill. – Tübingen : Narr, 1993. – 151 S.
5. Kohlmayer R. Oscar Wilde in Deutschland und Österreich: Untersuchungen zur Rezeption der Komödie und zur Theorie der bühnenübersetzung /Rainer Kohlmayer. – Tübingen : Niemeyer, 1996. – vi, 452 S.